

## Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:

Egész évre . . . 6 ft.  
Fél évre . . . 3 ft.  
Negyed évre . . . 1 ft 50 kr  
Egyes szám ára 7 kr.

## Hirdetéseket

négyszög centim.-ként 3 kr-ával számítunk — Kínést, bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyilt-tér minden sor 20 kr.

# ŐRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap.

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton reggel.

## Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők:  
Sárospatak, Gortvay-féle ház.

## Kiadóhivatal:

hová az előfizetési pénzek, hirdetési kéziratok s díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők:  
Sátoralja-Ujhely, főtér 9. sz.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmertelen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatárs:

**CSENGEY GUSZTÁV.**

Felolós szerkesztő és laptulajdonos:

**Dr. BARTHA BÉLA.**

Szerkesztőtárs:

**ifj. dr. MITROVICS GYULA**

Kiadó:

a „Zemplén” nyomdája.

## A középiskolai osztályok létszámának korlátozásáról.

(Folytatás és vége.)

Az idézett pont csupán rendelkezési jogot állapít meg a törvényt végrehajtó vagy végrehajtása felett örökös államkormány részére az illetékes iskolai főhatóságokkal szemben.

Pedig oly törvénynél, a mely a közművelődés mindennél fontosabb érdekeiben intézkedik, a melyek kielégítése nem ritkán súlyos, sőt előre nem is látható, jó időre ki sem számítható nagy anyagi áldozatokkal jár, de a melyek kielégítése még is feltétlenül, elmaradhatatlanul szükséges, csupán ennyi épen nem elegendő.

Igenis, nem elegendő. Az államkormány-nak a mellett, hogy ott, a hol közvetlenül rendelkezik, a végrehajtásban mindenütt a kellő példával kell vagy kellene elől mennie, s a kezei közt levő hatalmas segéd-eszközök és gazdag segéd-források birtokában böles, messze pillantó intézkedések egész sorozatával gondoskodnia kellene arról, hogy a növekedő szükségletet, a folyton szaporodó növendékeket egy minden tekintetben gyarapodó professzori gárda várja, — mondom, e mellett még nem csak a törvény végrehajtása felett kellene öröködni ott, a hol különben közvetlenül nem rendelkezik, az illetékes iskolai főhatóságokkal szemben, hanem szükséges volna, hogy annak a főhatóságnak, a melyet a törvény és államkormány a közvetlen rendelkezésre, míg hozzá a megfelelő anyagi ereje meg van, illetékesnek feltétlenül elismert, a végrehajtásban, ha a rendelkezése által követelt anyagi áldozat ennek az erejét már kezdi meghaladni, az összes, rendelkezésére álló anyagi segéd-eszközzel haladéktalanul és feltétlenül támogatására siesen s neki a párhuzamos osztályok felállítását okvetlenül tegye lehetővé.

Tudom, hogy az ily segedelem a törvény által kilátásba van helyezve De hát ennek ára van. S épen ez az ár az, a mely a törvényt, felfogásom szerint, oly különössé teszi.

Mert hogyan is áll e törvény szerint a dolog? Egy tanintézet, míg meg van magamagának a kellő anyagi ereje a saját összes szükségleteinek teljes kielégítésére, egy bizonyos főhatóság alatt kellőképen prosperál s a mostani közvetlen felügyelet és ellenőrzés mellett kielégítőleg szolgálja a nemzeti közművelődés érdekeit; ekkor ezen tanintézet főhatósága teljesen illetékesnek van elismerve arra nézve, hogy az ügyek vezetésében, intézésében minden külső beavatkozás nélkül járjon el, s ez illetékességéhez legkisebb szó sem férhet. Azonban a rohamosan szaporodó tanügyi szükségletek kielégítése kezdi erejét meghaladni; s ekkor már, ha a kilátásba helyezett segélyhez fordul, abban az arányban, amelyben ezt a segélyt igénybe vette, többé-kevésbé illetékelenné válik az ügyeknek mások beavatkozása nélküli független intézésére.

Pedig ha az a tanintézet korábbi fejlődése alatt a törvény által megállapított s törvényesen gyakorolt közvetlen felügyelet és ellenőrzés tapasztalatai szerint kielégítőleg szolgálta a nemzeti közművelődés nagy érdekeit: mindent megtett s egészen rászolgált arra, hogy további fejlődése útján e fejlődési processzusba való zavaró beavatkozás nélkül, tisztán és egyedül a közművelődés érdekeire való tekintettel hathatós támogatásban részesüljön. Mert

ha eddig is megtett mindent a végből, hogy céljának megfelelően, a további fejlődéshez, a szélesebb körre kiterjedő hatáshoz szükséges anyagi erő csak azt fogja eszközölni nála, hogy e célnak még teljesebb mértékben felel meg ezután. S ezért a kulturális érdekeket szíven viselő államnak a gyámolító közreműködéssel mellé kell állnia, mivel az ily tanintézet sikeréből az országnak elvégre is mindenképen csak az övé lehet. Pedig egy nemzetre nézve, amelynek érdeke az, hogy haladjon, az igazi haszon csakis ebben áll, s nem abban, hogy kormánya az ő segédforrásai árán magának bizonyos tanintézetek felett több-kevesebb közvetlen rendelkezési jogot vívott ki.

Amit itt röviden kifejtettem, felfogásom szerint az felel meg egyedül a nemzet kulturális érdekeinek, mivel csak úgy biztosíthatjuk az akadálytalan tovább fejlődés feltételeit. S én hiszem, rá fogunk térni, mert rá kell térnünk, hogy hosszú történelmi fejlődés eredményeit holmi egységesítő elméletek kedvéért nem szabad azon keserű dilemma elé állítani, hogy vagy zakkanjanak ki eredeti fejlődésük útjából az anyagi segélyben való részesülés kedvéért, vagy tespedő állapotba súlyedjenek s szűk korlátok közé zsugorodjanak anyagi segédforrásaiknak a fejlődés, haladás, tovább terjeszkedés tekintetében való hiányossága vagy fogyatékossága miatt, mert akár az egyik, akár a másik eset következésképpen, a károsodó vagy vesztes fél csakis a hazai közművelődés lehet. Majd eljön az az idő, az a jobb idő is, — adja az isten, hogy ne későn jöjjön, a midőn azt is számba fogjuk tudni venni, hogy egy oly nagy és sokoldalú támogatást szükségül úgy, mint a nemzeti közművelődés fejlesztése, előbbre vitele, sokak buzgó érdeklődése, vállvetett közreműködése nélkül nem történhetik meg; s hogy a közvetlen ellenőrzésnek és felügyeletnek az anyagi támogatás fejében több-kevesebb mértékben közvetlen rendelkezéssé való kioroszakolása ezt a semmi pénzben meg nem vásárolható érdeklődést és támogatást csökkentheti meg és teheti semmivé lassanként, mert hát nagyon igazán írta meg azt régen az emberiség egyik legnagyobb gondolkozója, s az emberi szív és emberi dolgok egyik legalaposabb megfigyelője, Aristoteles, hogy az ember az iránt érdeklődik igazán s annak a javát igyekszik munkálni igazi odaadással, amiről azt mondhatja, hogy „enyém”.

Ha majd közművelődési törekvéseinkben ily szempontokra is méltó tekintettel leszünk, akkor nem fog bekövetkezni az olyan jelenség, mint a minőre e cikkben rámutattam, nem fogunk reform-kísérleteinkben arra a keserű tapasztalatra jutni, hogy midőn valamely súlyos bajt megszüntetni vagy csökkenteni akartunk, tulajdonképpen nem tettünk egyebet, mint hogy azt más alakban zúdítottuk a nyakunkba, s hogy jó szándéku intézkedésünk csak zaklat és keserít, de tanügyi eredménye egyszerűen semmi.

Zsoldos Benő.

## EGYHÁZI ÉLET.

### Az egyházi sajtó.\*)

Tekintettel a rendelkezésünkre álló idő becses voltára, csak röviden fogom előadni

\*) A tiszántúli egyházkerületi értekezleten, okt. 31-én Debreezenben tartott előadása munkatársunknak.

nézeteimet a prot. egyházi sajtóról, kérve néhány percre a t. értekezlet szíves figyelmét.

Elismert igazság az, hogy a sajtó ma az első nagy hatalmasság a világon. E nagy hatalom támogatását igénybe veszik a trónok és államok, erre támaszkodik a művelődés, erre minden közügy, minden közérdek, mely terjeszkedni, hódítani akar. Az egyházak is nem testi fegyverrel többé, hanem a sajtó fegyverével vitézkednek. A római pápa nem a csalahatatlan dogmák belső erejében, hanem a sajtóban keresi immár a kath. egyház hitéletének erősítését, azért hívja föl papjait, hogy a kath. szellemű sajtóra kiváló figyelmet fordítsanak.

És nekem mégis azt kell kérdésbe tennem először is, hogy van-e nekünk szükségünk prot. irányú időszi sajtóra? Mert vannak tekintélyes prot. férfiak többen, kik például egy prot. napilap ellen eleve állást foglaltak s azt mondták, hogy nekünk nem szabad felekezeti álláspontra helyezkednünk s a most is éles felekezeti ellentéteket még jobban kiélesítenünk, annyival inkább nem, mert a liberális napi sajtóban mindenkor megtaláljuk feltett érdekeink védelmét. Ha jól emlékszem, heves-nagykunsági egyházmegyénk egyenesen veszélyesnek mondotta a prot. napilap tervezetét a társadalom jó békességére.

Ezek szerint tehát kérdeznünk kell, hogy van-e szükségünk prot. irányú időszi sajtóra? mert ha egy prot. napilap veszélyes, a heti lapok is szintugy lehetnek veszélyesek a társadalmi békességre.

Nem habozom e kérdésre azonnal felelni, hogy igenis van szükségünk. A protestánsizmus eszméit, életelveit csak a sajtó útján vihetjük be a társadalom különféle rétegeibe. Ma nem megyünk szét, hogy tanítsunk minden népeket, mint hajdan az apostolok, — ámbar az élőszó hatalma az ambuláns prédikátorok által, a jezsuita missziók módja szerint, nem volna kicsinylendő eszköze az evangelizációnak, — ma e helyett a sajtót használjuk s a sajtó útján szólunk százaknak és ezreknek egyszerre. Tehát a sajtót el kell fogadnunk elveink terjesztésére.

Hogy a mi egyházi feltett érdekeink védelmét rábizhatjuk a liberális napi sajtóra — ez ellenében legyen szabad csak az emlékezetes komáromi jubileumra hivatkoznom, midőn az összes napi sajtó mintegy jeladásra nekünk rontott s hallatlan merészségnek, kihívásnak nevezte a Komáromban történeteket. S a napi sajtó ezen uni sono-ja bizony megtévesztette felőlünk a közvéleményt, sőt felzavarta a társadalom békességét. Ezen támadás ellen mi nem védekezhettünk, mert egyházi lapjainkat a nagy közönség nem ismeri, nem olvassa, a nagyobb hírlapok pedig lezárták előttünk a sorompót. Ha lett volna akkor egy napilapunk, abban lett volna módunk kiigazítani a tévedést s lecsendesíteni a felkavart hullámokat. És itt dől meg azon állítás is, hogy a prot. irányú napilap veszélyeztetné a társadalom békességét.

De hát ha egyházi lapjaink diszes során végig tekintünk, azt mondhatnók, hogy hiszen van nekünk egyházi lapunk elég, tán még több is, mint kellene.

Hát igaz, hogy az ötvenes évekhez viszonyítva — mikor egy kalendárium képviselte időszi prot. irodalmunkat — ma hála Istennek, sokra haladtunk. De mennyire haladt általában a hírlapirodalom azon idő alatt. Az ötvenes években a jó Pákh Albert Vasárnapi Ujsága és a Politikai Ujdonságok táplálták az ország művelt közönségét, — napilapról ki álmodott

volna a vidéken, midőn a nagy Debrecenbe is kényelmesen kocogó delizsancok szállították a postát s a vidéki ember napi járó földre volt a postájától. Hanem ma falun is 5—6 napilapot olvasunk, sőt a fontosabb politikai eseményeket módunkban van sürgöny útján azonnal megtudni a fővárosból. Ilyen hírlapiródmalmi viszonyok között haladni kellett a mi prot. hírlap-íródmalmunknak is.

Haladt is, csak hogy nem olyan irányban, a mint azt ma szükségesnek, kívánatosnak tartanánk. Mai egyházi lapjainkat majdnem kizárólag lelkészek olvassák. A nagy közönség — joggal-é, vagy a nélkül, azt most nem vitatom — egyházi lapjainkat a papok lapjának, egyházi szaklapoknak tartja s nem olvassa. Irodalmi vállalatunk, kiadványaink mind azon a téren mozognak, hogy csak kellő műveltséggel s némi theologiai képzettséggel bíró olvasó talál azokban szellemi táplálékot, élvezetet. Így a «Magyar Prot. Irodalmi Társaság» ellen is az a vád hangzott el, hogy nem tud közösségbe lépni a gyakorlati élettel, ezért kiadványai a felvágatlan könyvek és füzetek sorsára jutnak.

Ha tehát prot. irodalmi viszonyainkat futólag áttekintjük, azt kell mondanunk, hogy időszaki sajtónk nem tudott utat törni az egyház-társadalom mezején, — bejárnak a magasabb parkokat, de a sík mezőre nem jutunk el. Van egynehány szük vizű kutunk, melyek nem szolgáltatnak elegendő vizet arra a célra, hogy a társadalom mezejét megöntözhessük belőlük. Több kutat tehát és mélyebb vizűket! Le kell furnunk a mélyre a kutakat, hogy bővebb vizet ontsanak.

Igen, szerintem szükség van prot. időszaki sajtóra, szükségünk van prot. irányú és szellemű hírlapokra. Hiszen ma nincs művelt ember, aki hírlapot ne olvasna, sőt a legegyszerűbb falusi gazdaember is szomjuhozik már az «uj-ság» után. S nekünk ezt az általános olvasási vágyat ki kell használnunk, épen nekünk protestánsoknak, kiknek őseink a magyar nemzeti irodalmat megalapították s kik a magyar irodalomnak a legfényesebb nevű költőket és írókat adtuk.

De hát milyen lapokat értek itt? s minőket tartok kívánatosnak alapítani?

Tartózkodom a ma meglevő egyházi lapjaink bírálatától, annyit azonban ki kell jelentenem, hogy a pár ezer református lelkész számára elegendőnek tartanék egy szaklapot, mely hetenként egyszer, vagy kétszer jelenne meg. A többi egyházi lapokat szeretném átfarmálni egyház-társadalmi lapokká, illetőleg ilyen lapokat óhajtanék a vidéki központokon alapítani.

A «Magyar Prot. Irodalmi Társaság» ot én egy olyan nagy folyónak szeretném látni, melybe számos mellékfolyók, patakok ömlenek s táplálnak annak vizét, hogy elhordozhatna bármilyen nagy terhű hajókat is. Egy nagy folyó sem táplálkozik pusztán a maga forrásából, hanem apróbb csermelyek, patakok, mellékfolyók vizeiből.

Kimagyarázom magamat. Protestáns irodalmi köröket alapítanék Debrecen, N. Vár, Nyiregyháza, H.-m. vásárhely stb. központokon. Szatmáron már meg van. Más egyházkerületekben ugyanezt tenném. Ezek a központok egyesítenék vidékeik lelkes prot. egyéneit. Felolvasásokat, hangversenyeket, matinékat, táncvigalmakat rendeznének a nagyobb községekben, megnyernék az úgynek a női közönséget, — alapítanának egy-egy protestáns irányú társadalmi lapot, mely vezetné ezt az akciót, — terjesztenék a népies iratokat. . . Így lehetne bevinni a prot. elveket a társadalomba.

(Vége köv.)

Biki Károly.

#### A dunamelléki ev. ref. egyházkerület közgyűlése.

A dunamelléki ev. ref. egyházkerület őszi közgyűlése okt. 27-én Szász Károly püspök és Tisza Lajos gróf kettős elnöklete alatt nyílt meg. A gyűlés legelső fontosabb tárgya a Tisza Lajos gróf elnöki megnyitója volt, melyben a magyar reformált egyház kidőlt oszlopáról, Vay Miklós báróról emlékezett meg az igaz kegyelet hangján. A közgyűlés az elhunyt nagy férfi érdemeit jegyzőkönyvbe írtatta. Az egyházpolitikai javaslatok törvényre emelkedése folytán létrejövő helyzetet új korszaknak nevezte, melytől más államok példájára a vallásos életnek nem gyengülését, hanem erősödését várja,

ha meglesz a hívek egyetértő, folytonos fevékenysége s áldozatkészsége. Szász Károly püspök olvasta fel azután püspöki jelentését, mely bevezetésében szintén báró Vay Miklós halálával az egyházat ért veszteség nagyságát említi. A jelentés az egyház adminisztratív ügyeivel, belső igazgatási, iskolai és lelkési ügyeivel foglalkozik részletesen s több indítványt is tartalmaz, melyeket tárgyalás céljából napirendre tűztek.

Röviden érintette az egyházpolitikát is, inkább a jövő teendői szempontjából. Kikerülhetetlennek tartja, hogy a törvények életbeléptetése után egy kissé meg ne lazuljon az eddigi kötelék az egyház és a hívek között. De isten akarja, hogy az egyház újabb megpróbáltatásoknak legyen kitéve s ezeket is diadalmasan fogja megállani, mint eddig. Alkotmányosan hozott és a király által szentesített törvényeket azonban mindig tisztelni fogja, még saját kárára is, ha abban a házára új üdvös intézkedések hatásából előny háramlik. Erősen hiszi, hogy az ev. ref. egyház megtalálja az utakat és módokat, hogy önfentartására, állásának megerősítésére mindent elkövessen és hirdesse az ígét buzgóbban, mint eddig, nagyobb erővel és nagyobb lelkesedéssel. A püspök szavait élénken megélték.

Kálmán Gyula ságvári lelkész, mint újonnan választott egyházkerületi aljegyző tette le a hivatalos esküt.

A püspöki jelentést a közgyűlés köszönettel vette tudomásul s épúgy fogadta püspöknek ama nagybecsű ajándékát is, hogy egyházlátogatási naplóját, egyházlátogatási beszédének öt kötetes kéziratát, s az egyes egyházaknak az illető lelkészek által készített jellemrajzát az egyházkerületi levéltárnak bocsátott a rendelkezésére át.

Egyszermind melegen üdvözölte a közgyűlés Szász Károlyt püspöki működése tizedik évének betöltése alkalmából.

Október 29-én, a gyűlés másodnapján a theol. tanári nyugdíjintézet ügye került szóba s a közgyűlés e nagyfontosságú tárgyat, melyet most az hozott felszínre, hogy az állam a felekezeti közép- és felsőiskolák tanárai részére, a theol. tanárok kivételével, országos nyugdíjintézetet állít fel, véleményadás végett a theol. választmánynak és jogügyi bizottságnak adta ki. Majd a kecskeméti jogakadémiáról szóló jelentés, a közép- és népiskolai bizottságok jelentése következett.

Okt. 30-án a kerületi egyházi értekezlet tartott meg, melyről a „Protest. egyh. és Isk. Lap” azt írja, hogy a díszes közönség „eléggé” megtöltötte a Lónyay-utcai ref. fogimnázium dísztermét. Megnyitónál Szász Károly püspök imádkozott, Szilassy Aladár ideiglenes elnök magvas beszédben ösmertette az értekezlet célját, különösen a belmissziók fontosságát. Szóts Farkas az értekezlet egész programját fejtegette, s kiterjeszkedett a társadalom, család, iskola, sajtó s egyesületi élet terén fogantatandó reformokra. Élénk eszmecsere volt a válások esték és összejeveleteket illetőleg. Majd az alapszabályokat állapították meg és a tisztviselői kart választották meg. (Elnök Szilassy Aladár, h. elnök Baksay Sándor, titkár Szóts Farkas, jegyző Hamar Andor; a választmány 30 tagból fog állni.) Petry Elek imája fejezte be a fontos tanácskozást.

Az okt. 31-iki gyűlésben a theol. tanári nyugdíj ügyére nézve kimondták, hogy az eszmét elvileg el fogadják, de kellő előkészítés végett az egyházmegyékhez teszik vissza.

### IRODALOM, MŰVÉSZET.

**A biblia nőalakjai.** Irta: Kenessey Béla. Kiadja: Hornyánszky Viktor. Ára?

E mű a napokban hagyta el a sajtót, s csinos köntösben jött a napvilágra. Kiállítását után is sokat vár az ember az új szulóttól, mert nem csak kívül csinos, hanem bent is azzá teszi egyik-másik sikerült kép, — bár még ez a leggyengébb oldala, mert a negyvennégy kép között a legtöbb a nyomdafestékben hagyta a szépségét. Hanem azért újra és újra elolvasom s minél többször olvasom, annál inkább erősebbé válik bennem az a meggyőződés, hogy igazán szerencsés gondolat volt ilyen módon kedveltetni meg azokkal az életnek könyvét, a kik ma már legkevésbé forgatják szent könyvünk lapjait. Hajdan öreg Rákóczy György huszonhét évvel olvasta el az új-testa-

mentomot; ma száz ember együtt sem olvassák el huszonhét évvel. — Ilyen körülmények között azoknak a kik a Krisztus gyönyörűsége igájának hordását vállalták magukra, mindent el kell követniök, hogy az igaz vallásosság, a szent könyvnek szeretete elolthatlan lángként lobogjon a hívek lelkében.

E könyvnek az írója erősen érzi, hogy a társadalmi életnek sok a baja; hogy az életnek tisztességes, becsületes felfogása csak kevés embernél található fel; annak a derült világ nézetnek helyét, mely az előtt bearanyozta az emberek lelkét, valami kimondhatlan láz foglalta el, a mely csak önző érdekek kielégítésére tör.

Mi ennek az oka, — kérdi a szerző, s megtalálja a feleletet abban, a mit Campan asszony mondott *Napoleonnak*: «Anyákra volna szükségünk».

A mi más szóval azt teszi: a nők legnagyobb része ma nem igazi nő; nem olyan, a kinek «szíverén keresztül mindig hallanánk azt a szózatot, a mely az élet fáradsalmi között, a mindennapi munka zajában oly gyakran elnémul».

Azért vesz tehát tollat a kezébe az író, azért akar a biblia örök ifjú alakjaival a nők szívéhez férni, hogy szívöket hassa át a nőnek felséges hivatása s az isteni szeretetnek ereje. Felmutat a bibliából nagy és nemes jellemeket; de mutat fel olyanokat is, a melyek visszariasztó képként állanak előttünk. Amazokat azért, hogy olvasó női tanulják megismerni lelkük szép vonásait, ezeket azért, hogy iszonyattal forduljanak el attól a szenvedélytől, mely lelkükben ég.

Nagy és nemes a cél, mely ha csak ezredrésnyi gyümölcsöt hoz is, bőven gyümölcsöz. És szerző rendelkezik mindazokkal az eszközökkel, a melyekkel e célt meglehet valósítani. Éles tekintete első pillantásra meg tudja különböztetni az igaz gyöngyöt a hamistól; a felalált igazat néhány vonással is egész plasztikussá teszi. Nagy tudása, mely nem kérkedő; egyszerű, tiszta, bibliaias iránya, s az a módszer, a melyet az egyes alakok jellemzésénél szem előtt tart: egyaránt emelik azt a kellemes összhangot, melyet a mű olvasása az olvasók lelkében támaszt.

Harminkilenc jellemképben szól szerző a biblia nőalakjairól. Huszonkettőhöz az ó-szövetségből, tizenhét pedig az új-szövetségből vett adatokat. A tárgyalási módszer mindenik jellemképben ugyanaz. A bibliában talált több — vagy kevesebb adat után rajzolja a jellemet, aztán feltünteti — a jellemzett egyén mindőségéhez képest, — annak jó vagy rossz oldalait s legtöbbször, a rajzolt jellemről levont tanulságot alkalmas bibliai helylyel is megerősíti. A jellemek élesebbé tételére különböző, egymástól egészen elütő egyéneket szerepeltet egy-egy jellemképben. (Deboráh és Iael), Lea és Rákhel, Mária és Mártha). Egyik-másik jellem rajzolásánál új felfogást árul el s az adatokkal ellentétben látszik állani, — (pl. Lea és Rákhel, Eszter), néha nem épen helyesen értelmezi az eredeti szöveget. — (Sulamit) De ezek semmit sem vonnak le a mű értékéből, mert az új felfogás által tisztább képet nyerünk; az utóbbi baj pedig az exegeta számlájára irandó s itt nem nagy hiba, mert nem változtatja meg a rajzolt egyén jellemét.

Igy valóban jól valósítja meg a kitűzött célt. Én legalább hiszem, hogy az a nő, a ki elolvassa Éva, Sára, Ruth, Erzsébet, Mária, Mária Magdolna jellemképeit, az erősebbé lesz a hitben, reményben és a szeretetben s hatán nem ismerné, közelebb jut ahhoz a derült világnézethez, a mely az élet könyvéből sugárzik felénk. Aztán nem csak hitet, reményt, szeretetet, türelmet, jótékonyt, irgalmasságot, nyílt szívűséget, egyenes lelkűséget tanulhat belőle, — hanem fölismerheti a szenvedély égető tüzeit; a kapzsiság lealacsonyító voltát; az irigységet, a féltékenységet, cselszövéseit, a hiúság üres voltát, s aztán megismerheti azt a lelki erőt, a mely által: «mindenekben diadalmatoknál feljebb valók vagyunk, az által, a ki minket szeretett».

Kalassay Sándor.

**Horváth Árpád meghalt.** A magyar tudományos világ egyik érdekes alakját gyászolja az elhunytban. Csendben, a mindennapi élet zajától visszavonulva szolgálta a magyar tudományt. Mint egyetemi tanár, az oklevél

és cimertan körébe vágó előadásokkal tett hasznos szolgálatokat. Az irodalomban önállóan csak egy munkával lépett fel, melynek címe: *Mabillon a diplomatika megalapítója*. Egyéniségét családi körülményei tették érdekessé, amennyiben az elhunyt fia volt a sóvinista historikus Horváth Istvánnak s férje az özvegyen maradt Petőfinének. 1820-ban született s 1846-ban egyetemi tanárrá lett. Vasárnap volt a temetése.

**Uj színházak Budapesten.** A f. hó 27-iki tanácsülés három színház-vállalat kérelmét is tárgyalta. Az első a régóta vajdó vizsínház társaságé volt, melynek részvényesei a bpesti írók, művészek és műpártolók legelőkelőbb köreiből kerülnek ki. Szép hivatás vár a tervezett színházra. Megnyitásának első haszna minden esetre az volna, hogy a nemzeti színház megszabadulna a nem munkakörébe vágó, legkevésbé finom komikum bohózat féléktől; másik meg az, hogy a nevetni vágyó publikumnak hajlékot adna. A fővárosi tanács méltányolta is a vállalkozó szándékát, de a főváros közgyűlése, különösen a vegyes nyelvű előadások miatt elutasította kérelmet. A nemzetközi színház volt a másik, melynek a városligeti Bellevue villában való föllállítására a tanács szintén adott engedélyt; de kikötötte, hogy évenként legalább 60 előadást magyar nyelven kell tartani, a német nyelvű előadások száma sem haladhatja tul a 60-at. — Ellenben Schlesinger Elemér kérvényét, ki német színház felállításának engedélyezéséért folyamodott, elutasították.

## UJDONSÁGOK.

**A reformáció emléke.** A sárospataki egyházközség igaz bensőséggel ünnepelte meg e hó 28-án a reformáció 377 ik évfordulóját. *Bálint Dezső* ref. lelkész volt az ünnepi szónok s a ref. templom bezárása folytán ideiglenes istentiszteleti helyül szolgáló főiskolai nagyterem szorongásig megtelt. Sokaknak csak az tűnt fel, hogy e nagy napon mért csak 8

főiskolai tanár volt jelen az ünnepi istentiszteleten. Némi magyarázatul szolgálhat az, hogy többben — fájdalom — betegek, többen pedig az őszi szünet folytán elutaztak. Ezért nem fénylhetett az ő jó példájuk világossága, mint a nap. *Debrecenben* a nagy napot nemcsak a templomokban ünneplék meg, hanem a tiszántuli ev. ref. lelkési értekezlet első ülésével is; továbbá a főiskolai hittanszaki önképzőkör, melynek emlékünnepe *Csiky Lajos* ezidei dékán mondott emlékbeszédet. *A székhelyudvarhelyi kollégium, a hiszjszállási és h.-m.-vásárhelyi* ref. fő-, a *karcaigi* ref. algimnázium mind ünnepet ültek. *Az eperjesi ág. hitv. ev. theologiai testület* szép programmal reformációi ünnepélyt tart. *A mi Otthonunk* prot. családi folyóirat reformációi emlékszámot adott ki. Mi pedig *Mitrovics Gyula* theol. tanárnak, lapunk kiváló munkatársának eszmékben gazdag, gondolkozó és eszméletű cikkével áldoztunk a nagy nap emlékének.

**Fejérváry — Gromon jubileum.** Okt. hó 28-án ünnepelték meg Magyarország honvédelmi miniszterének s államtitkárnak ebbeli szolgálatok együttes tíz éves jubileumát. Először a miniszternél tisztelgett a tiszti s hivatalnoki kar és ott Gromon üdvözölte br. Fejérváry minisztert, majd ő fogadta a tisztelőket, kiknek nevében Gruz Albert min. tanácsos mondott üdvözlő beszédet. Tisztelgett aztán a honvédségi tábornoki törzs és tisztikar mindkét ünnepelnél, Torinyák altábornagy vezetése alatt. Majd diszebedt volt, melyen Wekerle miniszterelnök s Lobkovitz herceg hadtestparancsnok is résztvettek. Számos üdvözlő távirat érkezett a jubiléumokhoz.

**A „Magyar Államnak”.** E klérikális élclap újabb időben többször részesíti az «Órállót» abban a több, mint kétes értékű szerencsében, hogy vele foglalkozik. Legutóbb valami Máthé Miklós ur rugdalózik ellenünk, *Andorka urnak* «Az egyházpolitikai törvényjavaslatok» c. cikke s különösen annak ama passzusa ellen, hogy a protestánsoknak szükségük van a zsidóság és minden, a vallásos

meggyőződés alapján keletkező felekezeti szövetségére; aztán a zsidókat tiporja sárba. Egy kicsit megcsiklandozza, illő ultramontán tisztelettel, a magyar királyt is, mondván: «Mi katolikusok alszunk, és az apostoli királyra, egy emberre, kinck vallásosságáról meg vagyunk győződve: bizzuk a keresztény hit (megjegyzendő, hogy a protestánsok Máthé Miklóska szerint így nem is kereszténynek) védelmét. *De hát dóm után jön a felébredés!* Nesze neked, szegény magyar király! Hithü ultramontánjaid, a „haereticis data fides» képviselői kételkedni méltóztatnak benned. Aztán a nagy alvó Máthé ur már látja a zsidó és kálvinista ágyukat felszerelve, látja a sakterkések csillóságát s a következő, felebaráti szeretettől duzzadó felszólítást intézi Magyarország 7, nem — 9, nem — 13 millió katolikusához: «*Ébredjünk fel és használjuk fel a körülmélet és körülméletlen ev. ref. zsidókat és zsidó ev. ref.-eket saját ágyukba . . . tölteléknek*». Hát nem kélek, hogy azóta Máthé Miklós ur felédredt szörnyü álmából s belátta, hogy rémlátása nem volt egyéb, mint alapos gyomorrontás, — sokat élvezett este a nyomoruságos kongruás vacsora 3—4 fogásából, s ráadásul, hogy a gyomorrontás teljes legyen, elolvasta a «Magyar Államot» és saját cikkeit. Különbön visszatérve a «M. Á.»-ra, kijelentjük, hogy ha ez élclapnak egyes polit. értesülésére refektálunk is olykor-olykor, magára a lapra s annak Máthé Miklósaira ezután nem fogunk. Ha nekik ágyutöltelékre van szükségük, nekünk nincs laptöltelékre s a rendelkezésünkre álló időt okosabb dolgokra és urakra használhatjuk fel. Olvasóinktól ennyiért is bocsánatot kérünk.

**Dr. Horváth Ödön, eperjesi jogakadémiai dékán** a jogakadémiai beiratkozások felől a jogi kar elé terjesztett jelentéséből tudósítónk kiemeli a következőket: Beiratkozott tényleges hallgató 115, tanfolyam hallgatása nélkül vizsg. 5; összesen 120, vagyis oly szám, a milyen a jogakadémiának négy évi tanfolyamúvá tétele óta nem volt soha. A

középe táján azon utnak, mely a székvárostól Mártonfalváig egyenes irányban haladt.

A fogadó messze volt az uttól, inkább hasonlított pusztai majorsághoz, emeletes roskadozó épület, mely azóta, hogy az utat másfelé vezették s a közel székvárosban vasuti állomás keletkezett, egészen elvesztette jelentőségét, csak néha vetődött oda egy-egy pusztai ember, szegény legény, vagy eltévedt vándor. A korcsmáros ugyan kipuuszulhatott volna innen, ha más foglalkozása nincs.

Az épület magas lallal volt bekerítve s a körülötte itt ott gubbaszkodó szürke fatörzsek apró hajtásai s a törpe cserje bokrok a köves talajon mutatták, hogy a fogadót valaha erdő vette körül.

Mire Gyula az ódon csárda tágas udvarára behajtatott, már beesteledett.

A korcsmáros előcammagott s fölvezette vendégét az emeletbe, ott egy meglehetősen rendben tartott szobát nyitott fel számára s valamit dörgött, mi olyan formán hangzott, hogy: »mi tetszik?»

— Én Várkonyi Gyula vagyok, valaki ide rendelt.

— Tetszik vacsorálni?

— Nem.

— Egy kis bort hozzak fel?

— Nem kell. Küldje fel azt, aki ide rendelt, ha már megérkezett.

A korcsmáros eltávozott.

Gyula azt hitte, hogy a tábornok menekülni szándékozik, e szándékkal nagyon megegyezett intézkedése, hogy Gyulát e félreeső elhagyatott csárdába rendelte. Nyugodtan ült le tehát az asztalhoz s várt komor gondolatokba mélyedve.

Nem sokára ugyanazon ember lépett be hozzá, ki neki a tábornok levelét hozta.

— Nos? kérdé Gyula, hol van nevelő atyám?

— Legyen szives a folyosóra kilépve a harmadik számú ajtón kétszer lassan s kétszer gyorsan egymás után kopogni, felfogják nyitni az ajtót, a jelszó: »Königrätz.»

Ezzel az ember eltávozott.

Gyula összehuzta szeméit. A találkozás módja nagyon rejtélyesnek tűnt fel előtte, mi szükség nevelő atyjának ilyen

Mikor a hintó az udvarról kigördült, hosszú, nehéz sőhaj szabadult fel kebléből.

Tehát nem lesznek jelen a rettenetes pillanatban. Óh ugy nehéz lett volna meghalni!

Már most nyugodtan nézett sorsa elé.

Napnyugatkor Ormai Viktor embere e szóval tért meg hozzá: »nem!» S még azt a hirt is hozta, hogy a hölgyek elutaztak a székvárosba.

Tehát a tábornok nem akar menekülni, hanem családját távolítja el magától.

Már most hát el fognak pusztulni mindnyájan.

Egy helyett három. A tábornok, Mártonffy Kálmán és Várkonyi Gyula.

Igy még jobb.

Az asszony árva lesz, védtelen és . . . a többtől megrendült benne a kárhozat szenvedélye.

## A második próba.

A három jó barát vigan koccintotta össze poharát. Jó kedvük volt, még Gyula is földerült, pedig őt azóta, hogy nevelő atya Ilma felől nyilatkozott előtte, valami csendes, méla nyugalom kísérte mindenüvé. Zoltánt már ekkor nem tartotta vetélytársának, a Pesten töltött farsangi időszak alatt elég alkalma volt meggyőződni afelől, hogy Zoltán bár nagy tisztelettel viseltetik Ilma iránt, de abban a szerelemnek egyetlen sugara sem villan meg soha; mig ellenben Ilmának lényében gyakran látta felvillani e bűvös sugarat, de az nem Zoltánt illette, mert csak akkor tűnt fel, mikor Gyula volt vele.

Hanem azért Gyula jól tudta, hogy neki Ilmát meg kell érdemelnie. Forró érzelmét soha sem árulta el előtte nyíltan, szándékosan. Szorgalmas, munkás életet folytatott s a nemzeti élet mozgalmában gyakrabban kezdtek nevével találkozni.

Most őszintén örült Zoltán új helyzetének, mert abban barátját is a munka terén üdvözölhette.

— Kivánjatok szerencsét nekem, — kiáltá vigan Zoltán, — a boldogságot a szív teremti meg!

A poharak összecsendültek. E pillanatban felnyílt az

115 tényleges hallgató között a mult félévben e tanintézetnél volt 56; a tanintézetnél nem volt 59. A tényleges hallgatók között vallásra nézve volt: ág. ev. 47, r. kath. 38, g. kath. 7, g. kel. 1, ev. ref. 9, izr. 13. Anyanyelv tekintetében volt: magyar 104, német 8, tót 3. A tényleges beírottak között volt: első éves rendszeres hallgató 43, rendkívüli 3, összesen 46; másodéves r. h. 34; harmadéves r. h. 19; negyedéves r. h. 16. A joghallgatók 30 vármegyéből sereglettek össze, tehát körülbelül fél Magyarország volt képviselve az eperjesi jogakadémián.

**Jubileum.** Az alsó-sajói (Gömörm.) ev. egyház 300 éves fennállásának öröm- és hála-ünnepét ülte meg okt. 28-án. Az örömmünnep lefolyásáról következőket írja tudósítónk: Megelőző estén, a nagyszámban érkezett vendégek a községnak pompás kivilágításában s az egyházi épületeken elhelyezett, egyházi korszakokat jelző transparentek ragyogásában gyönyörködtek. — Az egész községet betöltő fény, lengő zászlók, harangok zugása hirdette a gyülekezet kegyeletes, szent ünnepét. Vasárnap reggel, a templomot szorongásig megtöltő s annak környékét előzőnlő, hallgatók részvételével kezdetét vette az ünnepélyes isteni tisztelet. A Szentlélek segítségül hívása s egy egyházi énekkar eléneklése után oltár elé lépett *Sztehló Gerő*, oláhpataki lelkész s áhitatot keltve végezte a liturgiát. Erre egyházi ének s az oltár előtt, szentírásbeli szöveg felolvasása következett. Ez alatt szószékre lépett *Chotvács Pál*, helybeli lelkész s az egyház multját minden vonásában felölelő, remek beszédet mondott. Ezt követte a gömri főesperesnek ragyogó magyar szónoklata. Ezután egy énekkar eléneklése alatt, az ünneplő közönség, a templomból kivonult s a szent hajlékot övező ős, régi temetőben gyülekezett, hol az egyházat megteremtő ősök, illetve az egyház első evang. lelkésze, Astronomus Venczelárv fölött emlékbeszédet mondott *Terray Béla* süvetei lelkész. Az ünnepély e pontja után jött egy kedvesen meglepő, fenséges jele-

net, midőn a tót születésű iskolás-gyermekek tiszta magyar nyelven rázendítették a Szózatot. Méltó befejezése volt ez a hazafias egyházközség lélekemelő ünnepélyének. A hivatalos ünnepélyest közebed és népmulatság követte.

**Ujabb tüzek Abauj-Szántón.** E város polgárait folytonos izgatottságban tartják a napi rendszeren levő gyújtogatások. A mult héten ujra volt két tüzeset; 23-án egy csürt, 28-án egy házat gyújtottak fel. A közbe eső napokon talán csak azért nem volt tűz, mert az eső folytonosan esett.

**A hercegprimás új-palotája.** Budapest főváros nagy közönsége már többször adott kifejezést azon óhajának, hogy Magyarország hercegprimása, a kath. egyház országos főpapja, az ország egyik közjogi személyisége, méltóságához illő palotával bírjon a királyi udvartartás székhelyén is. A palota építésének a céljára a Mátyás templom építő-bizottsága e templom közelében egy szép helyet fel is ajánlott már a primásnak megvásárolás végett azzal a célzattal, hogy majd itt a saját költségén fog felállíttatni egy diszes palotát az ország első zászlós ura. De a primás zilált anyagi viszonyai nem engedik meg, hogy a telket megvegye. Most a «H.» lap megróvja a fővárost, amiért nem ingyen ajánlotta föl a telket — a szegény primásnak. Szegény primás! Csak egy millió forint jövedelme van!

**Hatvan ünnepe.** Hatvan városa összes népoktatási intézeteit októb. 21-én bocsátotta át kezelés végett az államnak. Az átadás impozáns ünnepélyességek között, a város roppant áldozatkészsége által létesített, remek új iskolai épület dísztermében folyt le, a hol a vidéki intelligencia, az iskola gondnoksága, továbbá a közoktatásügyi kormány képviselői jelenvoltak. A dísz ülésen Halász Ferenc, kir. tanácsos, mondott a kormány nevében szép beszédet, kiemelve különösen azon okokat, amelyek a hatvani népiskolák államosításának előidézői voltak. Az ünnepély után bankett, estve pedig sikerült hangverseny volt.

**Református vallásos esték.** Péntek Ferenc, ref. lelkész a »Közpapok Lapja« volt szerk. Budapestén a Zuglóban ujonnan épített ref. templomban a téli hónapokon keresztül minden csütörtökön este vallásos felolvasásokat rendez. Az első felolvasás november elsején volt.

**Az aninai bánya-katasztrófa** szerencsétlen áldzatai közül mindennap temetnek el egynehányat. Eddig negyvenötön haltak meg s még most is négy haldoklik. Az áldozatok özvegyei 100—100 frt segélyt kaptak, e mellett nyugdíjban is részesülnek.

**Véres politikai párbaj** folyt le a napokban Székesfehérváron, Tóth Arthur, a székesfehérvári függetlenségi és 48-as párt elnöke és ifj. Gily Ede az ottani »Szabadság« szerkesztője között, amelyben Gily jobb karján több súlyos sebet kapott. Előzményül az szolgált, hogy Tóth védelmezte Steiner Fülöp püspököt, aki a kath. iskolákhoz írt körlevelében az állami segély igénybevételét eltiltotta. Gily erre őt »függetlenségi klerikálisnak« nevezte. Ekkor Tóth, elveit kifejtendő, egy röpiratban felelt, amelynek egyes kifejezéseit Gily magára sértőknek találta.

**Áruló katonatiszt.** A napokban nagy szenzációt keltett Bécsben egy magasabb rangú katonatisztnek állítólagos kémkedése, aki hír szerint egy millió rubelért az orosz kormánynak várerődítési terveket adott el. Az áruló katonatisztet letartóztatták.

**Levegőbe röpült** a bisztrai (alsó-fehérmegyei) lőpormalom, mely az Ebergényi család tulajdonát képezte. A robbanás e hó 27-én délelőtt történt. A lapok azt a hihetetlen adatot írják, hogy a robbanás idején a gyárban 1000 mmáza lőpor volt felhalmozva. Némelyek a bémelést követelő oláh munkásokat gyanúsítják a katasztrófa előidézésével, mely a virágzó gyártelepet teljesen elpusztította s 17 ember életébe került.

**Papi brutalitás.** Bohunic, pozsonymegyei községben a mult vasárnap Csizmazia nevű segédlelkész a szentbeszéd elvégzése után

ajtó s Hermin lépett közéjük halványan, egész lényében remegve.

A három ifju a bámulattól megdermedve nézett reá.

De a leány nem hagyott nekik időt arra, hogy bámulatukból magukhoz térjenek, odá rohant Zoltánhoz s megragadva kezét lázasan suttogá:

— Valahára — rettegtem attól, hogy nem találak itthon.

— Mit akarsz itt? kérdé kellettlenül bátyja.

— Kérlek, néhány percre, beszélnem kell veled. Bocsánat uraim!

Jóformán meg sem nézte, kik vannak jelen, hanem be vonta bátyját a mellékszobába.

— Nos? kérdé itt Zoltán. Nagy okod lehet rá, hogy hozzám fordulsz, még pedig személyesen. Valami baj van otthon?

— Ülj ide mellém, egy ördögi tervet mondok el.

Zoltán oda ült mellé s Hermine elkezdett a fülébe suttogni rettentő dolgokat, amiktől az ifju arca visszanyerte régi gunyos összehuzott tekintetét; de egyéb változást nem lehetett rajta észre venni.

— Engedj egy kérdést intéznem hozzád.

— Nos?

— Mi célból mondtad el e dolgokat nekem?

— Óh istenem, hogy segíts megmenteni őket, mert magam összeroskadok a teher alatt!

— És minő alapon kívánod te azt én tőlem, hogy én ezt neked elhigye?

Hermine ijedten ugrott föl,

— Ah teremtő isten — elfeledtem, hogy te gyűlölsz engem.

— Nem drága hügom, én csak megvetlek. Minden rosra képesnek hiszlek. Eddig Viktor szövetségese voltál, ki biztosít engem arról, hogy most is nem-e az ő megbízásából mondtad el e képtelenségeket, hogy a Mártonfyakat helytelen buzgalomból valami oktalanságba bele vigyem? Várkonyi Gyula iránt érzett ugynevezett szerelmedből mostani Magdaléna szerepedre semmi átmenet sincs.

Hermine arcán metsző fájdalom vonaglott át.

— Mindenható isten — ő nem hisz nekem! — Ez hát a büntetés gyarlóságaimért. Jól van. Ne higyj, gondold

azt, hogy megakarlak csinálni, siess a tábarnokhoz, légy mellette, hisz azzal csak nem árthat nekik. A mindenható istenre ne hagyj el őket! Én sietek megmenteni a másikat.

— Ki az?

— Mártonfy Kálmánt a tábarnok Heldenburghoz küldte, azt még ma elfogják az uton s reggelig kivégezik. Óh isten — isten, megmentem, ha izekre szaggatnak is szét érte engemet!

Ezzel kirohant.

Zoltán sötét tünődéssel nézett utána.

— Képtelenség, örülség, de mi céljuk van vele? E leány kétségbeesése oly őszintének látszott. Mit jelentettek utóbbi szavai?

Most egy gondolat villant meg fejében.

— Teremtő ég, ha e leányt akkor Mártonfy Kálmán megjelenése... Igen, igen! — Azóta változott át ily különösen. A szerelem holtakat támaszt fel, bűnöket terít meg... hátha... De mit tegyek?... Ah ezek itt már soká vároknak rám.

Kilépett a másik szobába. Vilmos eléje jött.

— Már rád akartam törni. Hugod oly csodálatosan rohant el innen. Különös dolgok történhettek.

— Hol van Gyula?

— Míg ti beszéltek, a fogadóból izenetet kapott. Mártonfy és leánya érkeztek meg, sürgetve hívták magukhoz.

Zoltán elhalványodott.

— Akkor a hír való.

— Mi az?

— Semmi! itt maradj.

Zoltán kalapját fogta s elrohant.

Az alatt, míg ez Zoltánnál történt, Gyula is megtudta, micsoda veszély fenyegeti nevelő atyját; de Kálmán elutazása őt is megnyugtató. Már épen hívatni akarta barátait, midőn Mártonfalváról izenet érkezett, még pedig a tábarnok sajátkezű írása, melyben Gyulát az ugynevezett cserjési fogadóba rendeli.

Gyula hirtelen elbucszott a hölgyektől, bérkocsiba szállt s elhajtattott.

A cserjési fogadó egy magános épület volt, mintegy

egy bottal felfegyverkezve neki rohant a templomban levő Cluba Mihály tartalékos katonának, a ki régóta személyes ellensége volt, és jól elverte. Majd a főoltár elé hurcolta a legényt, ott a földre dobta és megtaposta. Ezután, mintha semmit sem tett volna, nyugodt lélekkel belekezdett a nagy misébe. A jámbor parasztnép nagy felháborodással széledt el a templomból. A segédlelkész mi vitte e templomi botrány elkövetésére: — mindeddig nem tudják.

**A XIX. század végén.** Adjuk, amint olvastuk, a következő érdekes dolgokat: Lelki zárandoklat Rómába, Senigallia és Lorettóba. A katolikusok 1894-ben három igen kedves évfordulót ünnepelnek: 1. Negyvenedik évfordulóját a Szeplőtelen Fogantatás kihirdetésének. 2. IX. Pius pápa születésének századik évfordulóját. 3. Hatszázadik évfordulóját annak, hogy a názáreti szent ház Lorettóba vitétt. E hármasság évforduló igen számos katolikus zárandoklatra indít a három nevezett városba. Amde hányan vannak, kik szívvel-lélekkel esatlakozóknak a zárandoklathoz, de nincsenek abban a helyzetben, hogy ily költséges, fáradságos és sok időt igénylő utat megtögyenek? Ezen felhívjuk az összes katolikus családokat és egyeket, jöjjenek legalább lélekleben Rómába, Senigallia és Lorettóba s esedezzenek a bold. Szűzhöz, a keresztények segítségéhez, a magok, övéik és az egész társadalom üdvéért. Zárandoklajunk el lélekleben Rómába. Zárandoklajunk el lélekleben Senigallia. Zárandoklajunk el lélekleben Lorettóba. Itt van az a szent ház, amelyet Názáretből angyalok vitték Olaszországba, amelyben az angyal a szent Szűzet üdvözölte, amelyben az Ige testté lett s amelyben az Ur Jézus a legszentebb család körében élt. XIII. Leó pápa, hogy a híveket e zárandoklat nagymértékű felkarolására indítsa, a bucsuügyeket intéző bizottság útján az 1894. április 29-iktől ez év végéig terjedő időtartamra a következő bucsukat engedélyezte: I. Teljes bucsu részesülnek azok, kik a római sz. Péter-templomot, a római falakon kívül levő sz. Lőrinc-templomot, a loretói szent házat és a senigalliai székesegyházat meglátogatják s azokban meggyónván és megáldozván, a Szentatya szándékára imádkoznak. Ez a bucsu a tisztítóhelyen levő lelkekért is felajánlható. II. Akik a nevezett szent helyekre személyesen el nem zárandokolhatnak, lélekleben és kívánságban egyesüljenek a tényleges zárandokokkal s valamely általános jellegű Mária-ünnepet megelőzőleg tartsanak kilen napos ájtatosságot, naponként elimádkozván a szent-olvasó egyhármadát, tehát öt tizedet. Az ily ájtatosságok I. naponként 300 napi bucsut nyerne, a kilenced minden napján; 2. ha pedig a kilenced bevégeztével a kiválasztott ünnepen vagy annak nyolcada alatt bármelyik napon meggyónnak és megáldoznak s valamely templomban vagy nyilvános kápolnában a Szentatya szándékára imádkoznak, teljes bucsut nyerne. Ugy ez a teljes bucsu, mint az előbbi 300 napi, a tisztítóhelyen levő lelkekért is felajánlható. Egyéb lelki hasznok. A esatlakozó személyek és családok, valamint az általuk némi, legalább 5 krnyi adománnyal felajánlott élő vagy meghalt személyek részesei még a következőknek: 1. Senigallia-ban a Reménységről nevezett Miasszonyunk oltárájánál évenként egy szentmise fog értük mondatni; 2. ugyanez történik évenként a loretói bazilikában; 3. a sz. Lőrinc-bazilikában évenként 12 szentmisét mondanak a résztvevőkért és felajánlottakért; ugyanott a kapucinus atyák évenként egy nagy gyászmisét tartanak az elhunyt esatlakozókért, továbbá az adomány mellett felajánlottakért s a esatlakozó családok minden elhunyt tagjáért; 4. végül 50 szentmisét mondanak a loretói bazilikában s 50-et a Reménységről nevezett Miasszonyunk oltárájánál oly szándékkal, hogy Isten a esatlakozó személyek és családok által kért kegyelmeket megadja s főképp, hogy a szent Szűz a esatlakozó családokat és utódaikat mindenkoron tartsa meg különös pártfogásában. Fogadalmi tárgyak. Stb. Róma, 1894. október 15. A bizottság elnökei: Tulli kommandátor, a római bizottság elnöke. Aequaderni gróf, a bolognai bizottság elnöke. Mengoni kanonok, a senigalliai bizottság elnöke. Mit kapnak emlékül a esatlakozók és a gyűjtők? 1. A legalább 5 krjányi adománnyal esatlakozó személyek és családok a gyűjtők útján egy lapocskát kapnak három szép képpel és a szent-olvasó titkaival. 2. Aki 2 ft 50 krt adott vagy gyűjtött, az az előbbi pontban említett lapocskán kívül még egy 19/19 centiméteres színes képet kap, mely a szent Családot ábrázolja, továbbá egy 29/40 cm-éteres olajnyomatot, mely assisi sz. Ferenc képet ábrázolja. E kép előtt ajánlotta föl magát harmadrendű ferencesnek IX. Pius pápa. 3. Aki 5 ftot adott vagy gyűjtött, az az eddig elsoroltakon kívül egy nagyobb olajnyomatot kap, mely szűz Máriát ábrázolja. Ez a kép IX. Pius egyik lakószobáját ékesíti. 4. Aki 7 ft 50 krt adott vagy gyűjtött, az az eddigieken kívül még egy 53/42 cm-éteres olajnyomatot kap, mely Krisztus Urunk temetését ábrázolja. Ez a kép igen kedves volt IX. Pius előtt. 5. Végül aki 10 ftot adott vagy gyűjtött, az elsoroltakon kívül egy 48/43 cm-éteres, színekkel, arannyal és ezüsttel kidolgozott rajzot kap, mely a IX. Pius sirját tartalmazó kápolnát ábrázolja. Ezt a lapot, valamint minden az ügyre vonatkozó levelet és adományokat dr. Kiss Jánosnak tessék küldeni. Az emléktárgyakat az olaszországi bizottság egyenesen a gyűjtőkhez fogja küldeni.

## ORSZÁGGYŰLÉS.

**A képviselőház** okt. 30-án ülést tartott, melyen felolvastattott a br. Vay Bélát a főrendiház alelnökévé kinevező kir. leirat. Hódoló tisztelettel tudomásul vétetett. Ezután jelentések és előterjesztések következtek, melyek között leg-

fontosabb volt Lukács Béla, kereskedelmi miniszter által előterjesztett *a magyar folyam és tengerhajózási részvénytársaság alakításáról és állami segélyezéséről, továbbá a székelyvasutak kiépítéséről és a tengeri hajók építéséről szóló törvényjavaslat*. Az első részletesen körülírja, hogy mily járatokat és mily díjzabásokat tartozik a társulat alkalmazni, s ezzel szemben az állami segélyről és az állami megváltási jogról szól; a másik a brassó-háromszéki vasuti szárnyvonalnak Szepsi-Sz. Györgyből kiinduló és egyfelől a román határszélig, másfelől Székely-Üdvarhelyig vezető kiépítéséről szól. A harmadik a tengeri hajók építéséről és állami segélyezéséről szól. A miniszter alapos és számadatokkal behatóan illusztrált javaslata megvitatás végett a közlekedési és pénzügyi bizottságnak adatott ki. Ezeken kívül a miniszterelnök és a honvédelmi miniszter terjesztették elő jelentésüket. A javaslatok az illető bizottságokhoz utasítottak.

**A pénzügyi bizottságból** okt. 30. Az igazságügyi tárca költségvetésénél néhány észrevétel megtétele után *Helpy Ignác* különösen felhívja a miniszter figyelmét a katonai büntető törvény és eljárás terén fentálló visszaállapot megszüntetésére. *Szilágyi Dezso*, igazságügyi miniszter, a javaslatot részletesen megvilágítván, válaszolja, hogy a katonai perrendtartás létrejövését siettetni fogja; továbbá jelezte azon sorrendet, a melylyel az igazságügyi reformokat megvalósítani akarja. Következett ezután a *honvédelmi tárca* költségvetésének a tárgyalása.

Mindkét budgetnél a tételek változatlan alakban elfogadtatván, az előirányzott megszávatatott.

## POLITIKAI SZEMLE.

### Belföld.

**Az egyházpolitikai javaslatok szentesítése.** Az egyházpolitikai reformokkal szemben ellenséges állást elfoglaló sajtó, esztergomi hírek nyomán azt írta, hogy a már mindkét ház által elfogadott eme törvényjavaslatokat a király nem fogja szentesíteni, hanem új választásban megkérdézi az országot. A „Budapesti Tudósító” szerint e hír koholmány; a kormány mult hó 31-én felterjesztette a javaslatokat a törvényt s elfogadott módosításokkal s a szentesítés néhány nap múlva bekövetkezik.

**Kossuth Ferenc** belépett a függetlenségi és 48-as pártkörbe s a szélsőbaloldali frakciók egyesítésére törekszik. Ennek folytán némely lapok az Eötvös Károly-féle polycsoport feloszlásáról beszélnek, melynek tagjai visszalépének az anyapártba; az elnök, Eötvös pedig visszavonulna a polit. pályáról.

**Körmeden,** báró Eötvös Lórántot csakugyan nagy többséggel választották meg képviselőnek a függetlenségi párti Bay Lajos ellenében, ki d. u. 1/5-kor visszalépett, amidőn Eötvösnek már 1208, neki még csak 506 szavazata volt. Hogy itt a kath. klérikalís nagy urak és a kath. papság a függetlenségi köpönyeget valláspolitikára használták föl, éppúgy mint ahogy *Zurányban* klérikalís jelöltet állítanak azt bizonyítja a „Hazánk” következő távirata: *Körmend,* okt. 30. d. u. 1 órakor. *A protestánság* majdnem kizárólag a kormánypárttal szavaz. *A katolikusok* támogatása felette lanyha. Különösen *Somogyi Gyula* ev. esperes ellen zudult fel a csufol elbukott klérikalízus. Mert mig azt dicső dologként hirdette sajtója világgá, hogy *Berényi Antal* kath. lelkész, ki eddig kormánypárti volt, azt ígérte, hogy ezennel a balpárt vezére lesz, — addig *Somogyi Antalt* azért, mert nem ült fel a függetlenségi álarcba bujtattott klérikalízusnak s Eötvös báró személyében nem a kormányt, hanem a liberalizmust segítette diadalra, — tehát ezért hite-hagyott pártelnöknek nevezi és például a „Hazánk” tudósítója a legképtelenebb vádakkal illeti pl. hogy *Óriszent Péteren Somogyi Antal* szolgabíróval egy pajtába záratta az ellenzéki választókat s ott itatta őket, hogy merénylőket bérelt föl, kik kövekkel hajigálták meg a *Krancsek-féle* korcsmban „lelkes” hangulatban együtt mulatozó Bay-pártiakat. Azt hisszük, hogy e súlyos vádak csak az elvakult pártszennvedély sugalta, mert nem hisszük, hogy egy protestáns esperes így elfeledkezhetnék kötelességeiről.

**Dessewffy Aurél** gróf, az orsz. magyar

gazdasági egyesület elnöke, az okt. 28-iki tisztújító közgyűlés alkalmával megbukott s helyette *Bethlen András* gróft választották meg. Az alelnökségre az eddigi rezsim férfiai s az új ellenzék jelöltjei abszolút többséget nem tudtak kapni. Az egyházpolitikával s a kormány közgazdasági politikájával ellentétes irányu lapok, különösen az agrar-konzervatív „H—k” szerint *Dessewffy* gróf megbuktatása a kormány műve azért, mert az egyházpol. javaslatokat visszavetette. Keresztül vitte pedig ezt a kormány szerintük az egyesület fölé függő államhivatalok tagjainak szavazatával s egyenes kerteskedése útján. Így aztán azval vádolják, hogy a politikát a gazdasági életbe is beviszi s esetleg szétrobbantja a szép multu együletet. A kormány határozottan tagadja, hogy *Dessewffy* gróf kibuktatásában akár közvetlen, akár közvetett részt vett volna. De ha tette volna is, a politikát először a gazdasági egyület vezérei vitték bele a gazdaságba; az agrarizmust is részben ez a politika szülte; az agrarizmust képviselő fősajtó-organum épen anyit foglalkozik, vagy tán többet a nagy politikával, mint a gazdasággal, különösen engesztelhetlen ellensége a liberális egyházpolitikának s e lap alapítása a gazdasági egyesület vezérférfaitól indult ki. Különben is a kath. konzervatív párt nem akarja a valláspolitikát még a községi és törvényhatósági választásokba is bevinni.

### Külföld.

**Anglia** *Harc a felsőház ellen.* *Roseberry* Lord, az angol miniszterelnök, heves támadást intéz az angol felsőház ellen. A józan alkotmányosságnak ugyan szüksége van a második kamarára, de nem a torykból álló felsőházból, mely minden haladásnak ellensége. A felsőháznak végre meg is kell hajolnia az alsóház és a nemzet akarata előtt, *Roseberry* támadására *Salisbury* márk *Edinburghban* adta meg a feleletet. Nagy politikai kérdések eldöntésének joga a nemzetet illeti. *De Salisbury* nem hiszi, hogy az ir home — rule kedvéért a nemzet megdöntse a felső házat. — *London* új lord-mayorja (polgármestere) *Sir Joseph Renalt* lett, a város nagykereskedőinek egyike.

**Ausztria.** Amiat, hogy *Isztria* vidékén kétnyelvű címtáblákat függesztettek ki, — a *Reichsrathban* ülő *istriai olasz képviselők* megmegeheztek s ki akartak lépni a *Coroniklub*ból, mely a mostani koalíciós *Windischgrätz* kormány egyik támasza; emiatt a *Coroniklub* felbomló félben van, ami válságossá tenné a kormány helyzetét. Legutóbb a *börzén* már kormányválságot is rebesgettek.

**Oroszország. — A cár meghalt!** — A hivatalos távirat amely *Livádiában* 8 óra 50 perckor adatott fel, a cár halálát így jelenti: *Péttervár,* nov. 1. **Sándor cár ma délután 2 óra 15 perckor csendesen elhunyt.** Más livádiai táviratok, melyek részint *Londonba,* részint *Rómába, Kölnbe* s más városokba érkeztek 2 óra és 20 perccel szólnak. *Oroszország* hatalmas urának a szive utolsó dobant, s kétségtelen tény az, hogy *III. Sándor* cár nincs többé az élők közt, szenvedései véget értek, s az emberi részvét, bármi legyen is a történeti igazság ítélete, meghatóttan áll a sokat szenvedett ember ravatala előtt, ki becsületes egyéni tulajdonságai mellett is egy néhez végzet nyomása alatt állott: cárnak született. *II. Miklósnak,* mint *Isten* kegyelméből való cárnak, már azóta le is tették a hűségesküt. Ma már az ő szabadelvűségéről sem zenegnek oly lelkesült tudósítások, mint azelőtt. *Hiába:* cár lett.

**Bulgária.** Az új bolgár kormány rohamlépésekben közeledik *Oroszországhoz.* A szobrane egyik alelnöke *Cankov* párthive lett; most pedig a kormány az összes iskolákban elrendelte az orosz nyelv kötelező tanítását.

**Olaszország.** *Crispi* olasz miniszterelnök a leghevesebben folytatja az olasz szocializmus és anarchizmus elleni küzdelmét s egyre-másra oszlatja fel az ily egyesületeket. Csak *Milanóban* 53 ily egyesületet ugrasztottak szét, irataikat lefoglalták, a szocialista lapokat elnyomták. *Rómában* a szocialista egyesületeknek egyetemi tanár, ügyvéd, író, hivatalnok tagjai voltak. Az egyesületek részeseit a kormány a kényszerlakóhelyről szóló törvény értelmében valamely szigetre száműzheti.

## KÖZGAZDASÁG.

### A hitelszövetkezetekről.

Felolvasta az erdélyi ev. ref. egyházkerület papi értekezletén, Marosvásárhelytől 1894. okt. 1-én dr. Gidófalvy István kir. közjegyző, algondnok a görögényi egyházmegyében.

Folytatása és vége.

Hogy mily óriási haladást mutatnak az angol földmivesek és munkások szövetei: kitűnik az idén Londonban tartott congressuson közrebocsátott hivatalos adatokból. 1871-ben 746 szövetkezet 262, 188 tag 2.521,404 font sterling tőkével 9.463,771 font sterling forgalmat csinált és nyereségük 663,399 font sterling volt, melyből 500 font sterlinget fordítottak közoktatási célokra.

Ezzel szemben 1891-ben a fogyasztási szövetkezetek száma már 1656 és 205,244 tag, 17,222,234 font sterling tőkével 48.921,697 font sterling forgalmat csinált és nyereségük már 4,714,294 font sterling, melyből 30,000 font sterlinget fordítottak közoktatási célokra és a mellett az összes szövetkezeti tagok nagyobb munkabért kaptak, mint a többi munkások, mert aki takarékoskodik, annak nagyobb az önbizalma és alkalmasabb arra, hogy a munkaadó jobban megfizesse munkáját.

Iyen módon lehetne százazreket, sőt milliókat is csinálni nálunk is, mert ha csak 10 %-ot takarítva is meg minden család pénzben, munkában, a közvetítő kikerülésével, milyen jelentékeny forrásává válnék ez az egész falu vagyoni gyarapodásának.

A célnak intelligens felfogását és a törekvések szívósságát illetőleg Németország alig marad el Anglia megett. Schultze Delitzsch és Raiffeisen neve csaknem oly híres lett e téren mint a Rochdalei takácsoké. Németországban ma már majdnem minden községnek külön meg van a szövetkezete. Oket utánozzák az erdélyi szász nemzetiségűek is és náluk is már majdnem minden községben van hitelszövetkezet, de azért az első szövetkezeti törvény a világon angol nyelven jelent meg.

Hogy állunk hazánkban, azt elmondotta már előttem a görögényi ev. ref. egyházmegye Nilt levél-ében. Arra csak annyit megjegyzésem, hogy az az 1893 év végéig ölelte fel

az adatokat. Azóta előnyösen gyarapodtunk.

A már fennálló községi hitelszövetkezetek az ilyen dolgokban mindig előjáró Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun-megye és a hazafias alapításaival már örök érdemeket szerzett pesti hazai első takarékpénztár egyesület hathatós támogatásával megalakították a hazai szövetkezetek központi hiteltintézetét, mint szövetkezetet és ezzel az országos központot; létesítették a hazai szövetkezetek kongresszusát és ezzel a hazai szövetkezetek kötelékét.

Ha a multakban a szövetkezetek 3 millió frt hitelt élveztek — a mi tény — úgy ma, igényük van ezen erős szervezet folytán, annak ötszöröséhez.

Megalakult végre az az országos központ, mely hazánk közgazdasági érdekének előmozdítását a kis birtokosok és kézművesek hitelének fejlesztését mezőgazdasági és ipari célokra alakult szövetkezetek létesítése és támogatása által eszközözi, mely a kis emberek elhanyagolt igazi érdekeit karolja fel, hogy humánus és hazafias hivatásukat méltóan betöltsék és általa egész hazánk kis gazdáinak szellemi, erkölcsi és gazdasági fejlődését fokozza.

#### IV.

Minden erdélyrészi magyar embernek hazafias kötelessége oda működni, hogy ezen kínálkozó előnyös alkalom felhasználásával községként külön-külön községi hitelszövetkezetek létesítsenek, hogy a falukban grasszáló uzorás kölcsönök alatt nyögő népet az alól felszabadítsa és pár év alatt adósságaitól teljesen tehermentesíteni iparkodjék. — Akkor lesznek igazán áldásosak szövetkezeteink, ha a hitel-igények kielégítésén túl már azon munkakört is felöllehetik, melyet fennebb az angol és német szövetkezetekről jeleztem.

Ez a munkakör a községi hitelszövetkezeteknek feltétlen folyamánya.

A községi hitelszövetkezetek a szövetkezetek ABC-je, első betűje; ha ezt jól megtanultuk, jól megcsináltuk, az egész ABC-n tiszteleggel fogunk keresztül gázolni.

Eltűnt az az idő, hol forradalmakat tüzzel-vissal vívni meg. Ma már csak a munka forradalmát ösmerjük el jogosultnak.

Ha szövetkezeteink utján nem javítjuk munkásainkat és magunkat; ha a tőkés a kis-

iparost és munkást ellenségének nézi; ha a hivatalnok a vagyontalan munkakeresővel reszel kezét fogni, vagy a gazdag rokon a szegény atyafival az utcán karöltve szegényen végig menni, úgy szaporodni fognak a munka szünetek és tártkapun fognak közénk is bekelődni az anarchikus és socialistikus tévtanok eszméi.

Ma már nem az az erős egyház, mely egyes lelkészeknek és vezérférfiaknak óriási jövedelmet és javadalmakat tud biztosítani és elnézi, hogy a nagy tömeg nyomorban sanyalódjék, hanem az az erős egyház, mely az egész tömeg jólétét tudja és akarja fokozni, az ország egész népességének javát előmozdítani.

Az az egyházé a jövő, melynek lelkészei az idők szavát megértik és nem csak a lelkeikben, de az anyagiakban is a hivek vezérférfiai.

Elmult az az idő, hol azzal lehetett meggyőzni az embert, hogy a szegény a mennyországban könnyebben boldogul, mert a demographiai congressus tárgyalásából megtanulhatuk, hogy az élet minden szükségét fedezni képes jó módnak átlagos életkora felülmúlja a szükségben sanyalódókat.

Ki volna az a tisztelt közgyűlés tagjai közül, a ki most hirtelen, soronkívül, a mennyországba akarna menni?!

En hiszek a mennyei jövő életben, de azért oda hirtelen nem vágyakozom és azért szívesen veszem majd, ha papom tanácsára meg tudom magamnak szerezni a szükségeseken felül azokat is, melyek életem kellemesebbé tételéhez és annak az életkor legvégsőbb határáig való megnyújtásához vezetnek.

Gondoskodnunk kell a földi jólétről is, nemcsak a túlvilágról!

Kérem azért: álljanak munkatársaink sorába, vállaljanak a szövetkezeti hadsereg táborában tisztí rangot és iparkodjanak községként külön-külön a községi hitelszövetkezeteket megalakítva, a saját sorsuk javítására munkálkodó közkatonákat is gyűjteni.

Magam és munkatársaim nevében kijelentem, hogy utmutatással és tanácsal és a megalakításhoz szükséges összes javakkal szívesen szolgálunk.

## H I R D E T E S E K.



### Kukoricza-morzsolók

kéz- és erőhajtásra, egyszerű és kettős szerkezettel, szelével és szelélő nélkül.

Gabona-rosták,

Konkolyozók (trieurók);

kézi kezelésre való

Széna- és szalmasajtók

fékvőben vagy kocsiira szerelve,

Takarmány-füllesztők,

Szállítható takarék-főző-üstök takarmány stb. részére

Szecskevágók,

Répa- és burgonyavágók,

Darálok

elismerett legjobb minőségben és szerkezettel készülnek

Mayfarth Ph. és Társa

cs. és kir. kiz. szab. gazdasági gépgyárban

BÉCS, II/1, Tabac-strasse 76. szám.

Arjegyzékek ingyen. — Képviselek felhívásra.